

Antroposofische Vereniging in Nederland

Jaarverslag 2006

Inhoud

Inleiding	3
DEEL I: VERENIGINGSLEVEN	3
Werken aan de Grondsteenmeditatie.....	3
Themadagen en feesten	3
Ledeninitiatieven in het land	4
Ledengroepen en studiecetra	6
Voorlichting en public relations	8
Voorzittersoverleg	9
DEEL II: VOORWAARDENSCHIPPENDE ACTIVITEITEN	9
Bestuur	9
Ledental en lidmaatschapsvormen	10
Contacten met instellingen en initiatieven	10
Bernard Lievegoedfonds en Antroposophy World Wide Fund	10
Internationale Contacten	10
Plannen nieuwbouw op de Reehorst	11
Secretariaat	11
Bibliotheek	11
Motief	12
DEEL III: HOGESCHOOL	13
Hogeschooloverleg	13
Coördinatie wetenschappelijk onderzoek.....	13
Algemene Sectie.....	13
Sectie voor Sociale Wetenschappen.....	14
Sectie Beeldende kunsten.....	15
Sectie voor Woord, Muziek en Eurythmie.....	16
Sectie Natuurwetenschap	16
Sectie landbouw	17
Medische Sectie.....	17
Pedagogische sectie.....	19
Sectie Letteren en Cultuurwetenschap	21
DEEL IV: FINANCIËEL JAARVERSLAG 2006	22
Toelichting	22
Toelichting op balans	24
Toelichting op de begroting 2007	25
Aanvulling op richtlijnen contributie 2008	26
<i>Verklaring kascommissie</i>	26

Inleiding

In het jaar 2006 is er veel gebeurd in, rond en vanuit de Antroposofische Vereniging in Nederland, bijeenkomsten, conferenties, werkplaatsen, opvoeringen en andere initiatieven vanuit leden, secties of bestuur. Er is een nieuw fonds opgericht ter ondersteuning van geesteswetenschappelijk onderzoek, Motief heeft een andere redactie en een nieuwe invulling gekregen en de internationale samenwerking werd

geïntensiveerd. Het ledenbestand bleef stabiel en de financiën gaven een gezond beeld. In het onderstaande verslag is dit alles nader omschreven. Het eerste deel betreft het verenigingsleven. Het tweede deel geeft een beeld van de werkzaamheden van bestuur, secretariaat, Motief en landelijke bibliotheek. Het derde deel is gewijd aan het werk in de secties van de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap. Tot slot volgt het financiële jaarverslag.

DEEL I: VERENIGINGSLEVEN

Werken aan de Grondsteenmeditatie

Op 6 en 7 januari organiseerden de klassenlezers samen met een aantal klassenleden voor de vijfde keer een Grondsteenconferentie voor leden van de vereniging. Het werd een inspirerende en welhaast feestelijke ontmoeting, waarin gezamenlijk aan de ritmen van de Grondsteenspreuk werd gewerkt, het onderwerp van alle 11 werkgroepen. Daarnaast waren er plenaire bijeenkomsten met inhoudelijke inleidingen, euritmie en muziek, passend bij de ritmen. De bijeenkomst was geen 'kant en klare maaltijd', maar had een werkplaatskarakter. Aan de conferentie ging een lange periode van voorbereiding vooraf met het doel deze zó in te richten, dat deze niet alleen een uitvoering van gemaakte plannen zou worden, maar een creatie door de inspanning van ieder van de deelnemers. Er werd gewerkt in een stemming, waarin initiatiefnemers, deelnemers en ritmen elkaar konden ontmoeten, waardoor de ritmen tot de ziel konden gaan spreken. Er waren ongeveer 200 deelnemers.

In de loop van 2006 werkten klassenlezers en klassenleden toe naar de zesde Grondsteenconferentie 2007 met als thema de vierde strofe van deze spreuk.

Themadagen en feesten

Hoe werkt Christus in onze tijd, was de titel van de op stille zaterdag gehouden

paasviering. Voor het eerst werd deze viering aan de jaarfeesten toegevoegd. Een zestal met het onderwerp sterk verbonden mensen bereidde de bijeenkomst voor. Bijna honderd mensen kwamen op 15 april naar De Reehorst en keerden vervuld huiswaarts. De groep die Pinksteren voorbereidde nam als uitgangspunt het sprookje 'Jonkvrouw Maleen'. Onder de titel "Ik leg mijn oor te luisteren, wat wordt er hoorbaar" werd het thema in vertelling, zang, voordracht en werkgroepen op pinkstermaandag voor de deelnemers aan de viering beleefbaar.

In de Michaelviering werd verder gewerkt aan de biografie van Michael. Dit keer stond de actualiteit van zijn biografie centraal. In werkplaatsen, dramatische scènes en beschouwingen werd geprobeerd Michael's werkzaamheid in het leven van nu toegankelijk te maken.

De Kerstviering op 26 december 2006 had als thema 'De vier wijzen uit het Oosten'. Dit verhaal over de drie wijzen die het Kind vonden en Artaban die zijn hele leven zocht en Hem aan het eind van zijn leven eindelijk vond, werd door Rik ten Cate meesterlijk verteld. Zijn vertelling werd muzikaal ondersteund door twee violen en een djembé, waarvoor Eva Mees bijpassende muziek had gecomponeerd. Het verhaal werd afgewisseld met berichten uit de wereld van nu, waar praktische hulp in liefde geboden wordt. Ruim 100 deelnemers namen aan deze kerstmiddag deel.

Ledeninitiatieven in het land

Drempeltheater

In 2006 vond in Rotterdam op 12 februari een Open Dag plaats van het Drempeltheater in samenwerking met de Stichting Eerste Goetheanum Impuls, mede ter voorbereiding op de eerste opvoering later dat jaar van ‘Het ontwaken van de zielen’, het vierde mysteriedrama van Rudolf Steiner. Medewerking werd verleend door Jonas van der Sloot, Frans Lutters, Chantal Heijdeman en Jelle van der Schuit. Als thema stonden de ‘elementenwezens’ centraal, aangezien gnomen en elfen in dit drama een belangrijke rol spelen. Deze elementenwezens kregen een volledig euritmische uitbeelding. Het hoort bij het Drempeltheater om de euritmie te benaderen als een volwaardig en integraal onderdeel van het drama, naast het kunstzinnig spreken en het toneelspel.

De publicatie in 1993 van de mysteriedrama’s in het Nederlands bij de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen gaf de aanzet tot een eigen integrale opvoeringspraktijk in Rotterdam, onder de bezielende leiding van Corrie Hendriks. Na vijf jaar kon het eerste drama in zijn geheel door haar amateurgezelschap worden opgevoerd. Sindsdien werd steeds binnen een paar jaar een nieuw drama ingestudeerd en op de planken gebracht. In 2006 was het de beurt aan het vierde en laatste drama. Op 1 en 2 april kwamen de vier eerste scènes van ‘Het ontwaken van de zielen’ met veel succes ten tonele. Het publiek blijkt steeds enthousiast voor de uitvoeringspraktijk van het Drempeltheater, die de aanwijzingen van Rudolf en Marie Steiner voor het spreken op het toneel volgt. Hierdoor wordt een sterke eenheid in vorm bereikt, aangezien niet alleen de inhoud (de tekst van het mysteriedrama) maar ook de toneelbehandeling (het spreken en acteren) uit dezelfde bron stammen.

In het najaar begonnen de voorbereidingen om in 2007 de eerste zes scènes uit te voeren, die volgens planning twee jaar later

zullen leiden het totale vierde mysteriedrama (met vijftien scènes).

Waterconferentie

“Es ist eine wunderbare Zeit unserer Erdenentwicklung” zegt Rudolf Steiner in een voordracht (16.3.1908) waarnaar ook Alexander Lauterwasser verwijst in zijn boek ‘Wasser Klang Bilder’, op basis waarvan op 25 maart een boeiende themadag te Parkstad Limburg plaatsvond. Na zijn ijzersterke inhoud en fascinerende (film)beelden over vormgevende krachten van trillingen en klanken in het vloeibaar medium water, begon eerst de innerlijke arbeid aan wat Rudolf Steiner geesteswetenschappelijk aan de orde stelde toen hij zei: “So bildeten sich durch die aus dem Weltenraum hineinströmende Musik die mannigfaltigsten Gestalten und Figuren, und die Stoffe, die in diesem ursprünglichem Wasser gelöst waren, sie gehorchten und ordneten sich nach der Weltenmusik”.

Euritmieopvoeringen

Onder de vele euritmie-opvoeringen die plaatsvonden in het hele land, moeten ook de Gedenkstonen worden genoemd die elk in het najaar worden georganiseerd. Voor sommige van deze opvoeringen wordt financiële ondersteuning van de AViN gevraagd en verleend.

In Den Haag is sinds zo’n 10 jaar de Stichting I-OANNA actief. Deze stichting ontleent haar naam aan Johanna Knottenbelt, Nederlands pionier op het gebied van spraakvorming en euritmie. De Stichting I-OANNA richt zich op verdere ontwikkeling van de euritmie met bijeenkomsten, nu zo’n vier maal per jaar, waarin gezocht wordt naar evenwicht in voorstellingen tussen euritmie, muziek en spraak. Podia hierbij waren het Rudolf Steiner Verpleegtehuis en De Vrije School Den Haag. In 2006 is gewerkt met de poëzie van Meta van IJzer in recitatie, toon- en wordeuritmie uit verschillende talen en tijden, waarbij Frans Lutters in een voordracht de rode draad beschreef en de achtergronden uitdiepte.

Verder organiseert de Stichting I-OANNA voorstellingen door buitenlandse euritmiegezelschappen, zoals in 2006 de Freie Eurythmie-Gruppe Stuttgart met scenes uit de 'Divina commedia' van Dante.

Studentenconferentie

Voor de zesde keer vond op zaterdag na Pasen het symposium Wetenschap en Antroposofie plaats. Het ging over lichaam, ziel en geest; een geslaagd symposium met zo'n 125 deelnemers.

Conferentie Pre- en Postexistentie

De conferentie 'Ervaringen met pre- en postexistentie' op 11 november in het Geert Groote College was op initiatief van Jan Diek van Mansvelt door de AViN georganiseerd samen met de stichting Merkawah en de Stichting Bezinning Orgaandonatie. Het was een boeiende en vruchtbare ontmoeting met heel verschillende kijkrichtingen. De bedoeling van deze openbare conferentie was een onderzoekshouding te stimuleren naar verschijnselen van pre- en postexistentie, naar geestelijke ervaringen in het hier en nu. Marion Boon (regressie- en reïncarnatietherapeute) gaf een inleiding over 'Zielsbewust Zijn, een nieuwe dimensie in de wetenschap'. Daarna was er een samenspraak tussen Mabel de Graaf (voorzitter Merkawah) en Bastiaan Baan (priester in de Christengemeenschap) over 'Wegen tot inzicht'. In de 15 werkgroepen met uiteenlopende thema's kwamen de 350 deelnemers vervolgens tot een vruchtbare uitwisseling. Na een indrukwekkende performance door Jean Luc Pylyser en Odulf Damen over 'De Mantel', met belevenissen van een pas gestorvene en een nog ongeborene, werd de dag besloten met een bijdrage van Jana Loose (egyptologe) over het Egyptische Dodenboek. De vraag uit het publiek naar een vervolg op deze dag werd met applaus ondersteund.

Studiedag K&R

Op 22 april namen ruim 20 personen deel aan een studiedag op De Reehorst in samenwerking met de Stichting Kairos,

'Karma en reïncarnatie', over de benadering van karma en reïncarnatie zoals gepresenteerd onder de titel: 'Zolang er iemand is die nog aan je denkt...', Karma en reïncarnatie: feit of fictie, waarheid of bedenkfel, realiteit of verzinsel? Een essay à permutations' (zie www.kairos-kr.nl): hoe vinden wij het evenwicht tussen de persoonlijk-subjectieve en bovenpersoonlijk objectieve betekenis van karma en reïncarnatie? Na inleidingen door Hugo Verbrugh en Ron Dunselman en een plenair gesprek, speelden de deelnemers in subgroepen het op het essay geïnspireerde bordspel 'Leven op Herhaling'.

Vrije Consumenten Initiatieven

Na vijf jaar is 'vrijeconsumenten.nl' nog steeds een kleine organisatie, maar katalysatoren zijn per definitie klein. In 2006 werden mini-seminars gehouden over verantwoord consumeren ofwel 'consumer governance' op het Nederlands Sociaal Forum en op de Nyenrode Universiteit. Er werd deelgenomen aan congressen over consumenteneducatie in Hamar (Noorwegen), Berlijn en Utrecht en aan verschillende bijeenkomsten met ministers en parlementsleden. Verder werd deelgenomen aan seminars over microfinanciering, alternatieve geldsystemen (Lietaer) en werd de introductie van het boek 'Eerlijke Globalisering' door Joseph Stiglitz in Amsterdam bijgewoond.

Als 'Vrije Consumenten Initiatieven' wordt vergeleken met andere consumentenorganisaties, dan is deze vooral gericht op informatie waarmee je als individu de wereldeconomie kan overzien en begrijpen. Met de verschillende pagina's op de website met 'gratis studiemateriaal', zoek-opties en een nieuwspagina waar steeds geprobeerd wordt het nieuws te analyseren, wordt dagelijkse informatie een stuk makkelijker om te lezen! Bij lezingen en seminars blijkt dat men onze informatie als een eye-opener ervaart.

Ledengroepen en studiecentra

Overall in het land ontmoeten leden elkaar regelmatig in leden- of studiegroepen. In al die groepen wordt intensief met elkaar gewerkt en uitgewisseld. Tweemaal per jaar komen de contactpersonen van ledengroepen en studiecentra bijeen, waarbij ook de ambassadeurs worden uitgenodigd. Naast inleidingen is er ook steeds een levendige onderlinge uitwisseling over nieuws en vragen uit de verschillende regio's. In de voorjaarsbijeenkomst is gesproken over gesprekscultuur binnen ledengroepen en studiecentra. Martin van den Broek, van de Stichting Dialoog, gaf een inleiding op het onderzoeksplan over dit onderwerp. Kees Lam sprak over de verschillende communicatiekanalen van de vereniging. In de najaarsbijeenkomst sprak Hylcke Brandts Buys over de samenwerking met hogere wezens bij het werk in ledengroepen en studiecentra. In kleine groepjes werden hierover ervaringen uitgewisseld. Feike Weeda heeft zich met zijn werk als jongerenwerker voorgesteld. Aan Petra Helmus als nieuwe webmedewerker konden vragen worden gesteld over de website en het bijhouden er van.

Er zijn in Nederland ongeveer 50 ledengroepen en 21 studiecentra met elk een eigen aanbod aan activiteiten. Speciaal kan dit jaar het studiecentrum in Den Haag worden genoemd, dat een ruim en divers aanbod aan cursussen en lezingen had.

In de schijnwerpers 2006: Studiecentrum Den Haag

Het Studiecentrum voor Antroposofie in Den Haag heeft een lang en rijk verleden. Een grote voorbereidingsgroep van wel 20 mensen stond lange tijd achter dit initiatief die ook inhoudelijk met elkaar substantie opbouwden. De initiatiefgroep, maar ook het bezoekersaantal daalde tussen 1990 en 2000 sterk. Nooit was het echter reden om bij te weinig belangstelling een avond af te zeggen. Wel werd het ernstig de vraag of we met het studiecentrum door moesten gaan. . .

Maar is het denkbaar dat een stad als Den Haag, waar zoveel spirituele impulsen zijn, dat daar een Studiecentrum op zou houden te bestaan?! Dat zou werkelijk een nederlaag voor het in de openbaarheid treden van de Antroposofie in het Haagse hebben betekend en was dus onaanvaardbaar!

Tegen de tekenen in werd het initiatief doorgezet. Dit kon alleen maar door de ongelooflijke luxe de beschikking te hebben over een prachtig gebouw, door de steun van drukkerij Zijlstra in Rijswijk, de ondersteuning van bibliothecaris Herman Boswijk en de lieve euritmie-studenten die de ruimte verzorgden met stoelen en bloemen en de koffie en thee. Bij zoveel goede geesten om dit initiatief was er dan ook alle reden tot vertrouwen in de toekomst.

De folder werd aangepakt; herkenbaar als antroposofisch. Gestreefd werd naar vaste dagen voor vaste thema's met een samenhangende stemming per week en naar onderwerpen die aansloten bij de actualiteit.

Met de invoering van een vriendenpas in 2006 ontstond de mogelijkheid minder behoudend te programmeren, omdat we voorin het seizoen al de beschikking over ongeveer 1/3 van onze jaaromzet kregen. In een jaar tijd werd het aanbod vergroot van ongeveer 20 dagdelen per seizoen naar 47 in het najaar (en ruim 75 in het voorjaar van 2007) bij een bezoekersaantal van tussen de 20 tot soms over de 40 toehoorders! Van buiten de regio komen mensen nu naar de lezingen en een groep trouwe 'vriendenpassers' prefereert een avondje Studiecentrum boven het vermaak van de TV.

Het de wens om het Studiecentrum uit te laten groeien tot een plek waar ook de kunsten en de wetenschap een podium kunnen vinden. Ook samenwerkingen met andere initiatieven staan ons voor ogen. We willen dit inzetten om de kans aan de Antroposofie dienstbaar te zijn ten volle te benutten.

Antroposofie en Recht

In februari werd met een inspirerende lezing van Frans Lutters over 'De deugden en het vierledig mensbeeld' afscheid genomen van het thema van 2005, 'De betekenis van de deugden voor het recht'. Vervolgens is de werkgroep via een bijeenkomst, waarin de publicatie 'Rechtsleben als spirituelle Aufgabe' uit Das Goetheanum van 7 oktober 2005 en de betekenis van het recht voor samenwerking in antroposofische gemeenschappen centraal stonden, overgestapt op het thema 'Sociale Driegeleding'. In diverse, in 2007 doorlopende bijeenkomsten wordt dit thema vanuit inhoudelijke, historische en praktische invalshoeken behandeld.

In september namen we afscheid van Dirk Jan de Geer als groepscoördinator. Vorm en inhoud waren bij hem in prima handen; de groep is hem hiervoor en voor zijn evenwichtige, aimabele en open taakvervulling veel dank verschuldigd.

Jongerenwerk 2006

Het was een levendig jaar voor het jongerenwerk! Er hebben vele activiteiten voor jongeren plaatsgevonden, waaronder de internationale jongerenconferentie 'VIA'dam 2006, *Road Work Ahead*'. Het cultureel jongerencafé heeft van januari tot juni maandelijks in het Koetshuis op de Reehorst plaatsgevonden met de volgende thema's: landschap, het ik vanuit de geneeskunde, karma en reïncarnatie, drugsbeleid, meditatie, het Isenheimer altaar.

In juni bestond het cultureel jongerencafé drie jaar en onder de deelnemers was er behoefte aan iets nieuws. Na de zomer heeft de jongerenwerker samen met enkele jongeren 'Antroposofie op Zaterdag' geïntroduceerd. Op deze zaterdagen staat de onderlinge ontmoeting aan de hand van een aantal thema's centraal. Zo hebben er 's ochtends lezingen en gesprekken plaatsgevonden over Lichaam, Ziel en Geest.'s Middags is er gewerkt aan een theaterstuk dat is uitgevoerd op de Grondsteenconferentie van de Vereniging.

Daarnaast zijn meditatieworkshops voor jongeren georganiseerd in Amsterdam, Driebergen, Groningen, Leiden en Eindhoven. In totaal hebben 65 jongeren hieraan deelgenomen. Tijdens de meditatiecursussen is er gewerkt aan een praktische manier van omgaan met de antroposofische scholingsweg.

Een hoogtepunt in 2006 was de internationale jongerenconferentie VIA'dam die in Amsterdam op het Geert Groote College plaatsvond. Deze jongerenconferentie trok 200 deelnemers vanuit de hele wereld en was met 50 organisatoren, helpers en sprekers een groot succes. Gedurende een jaar heeft een groep geëngageerde jongeren die zich betrokken voelen bij de Vereniging en De Christengemeenschap deze conferentie voorbereid. Op de conferentie zijn veel contacten gelegd en is er hard gewerkt aan het thema: 'Road Work Ahead'; het vinden van de eigen weg en het horen van de roep uit de toekomst.

Verder is de internationale conferentie 'De strijd om het ik' (Februartage van het Hogeschoolcollege aan het Goetheanum) mede door Nederlandse jongeren voorbereid en hebben ruim 20 Nederlandse jongeren eraan deelgenomen. De Februartage van 2007 worden opnieuw mede voorbereid vanuit Nederland.

Aan alle genoemde activiteiten is natuurlijk het nodige voorbereidende werk vooraf gegaan. Het werk wordt geleid door de jongerenwerker van de vereniging, Feike Weeda. E-mail en de website zijn hierbij het medium voor de communicatie met jongerenleden en geïnteresseerden. Eind 2006 telde de Vereniging 77 jongerenleden.

Initiatiefcultuur

De initiatiefplaats, opgericht in 2002, is sinds 2005 als werkgroep een vrij initiatief binnen de vereniging. Door het jaar heen is ervaring opgedaan met diverse werkvormen en, in het bijzonder met de z.g. 3-nachtenvorm volgens Rudolf Steiner. De bestaande contacten in het Nederlands taalgebied willen we continueren en uitbreiden, met name met een

initiatievendorp rond het antroposofisch rusthuis 'Huize de Sterrewijzer', in Olen, België. Charles de Jongh, voormalig directeur van "Huize de Sterrewijzer" coacht de initiatiefnemers. Ook heeft hij een Ronde Tafel der Nederlanden opgericht waarin momenteel een zestal projecten met initiatievendorpkarakter regelmatig samenkomen.

De initiatiefplaats heeft vaak te maken met premature initiatieven die niet allemaal even zichtbaar zijn. Vooral voor vernieuwende initiatieven waar de antroposofie bevruchtend kan werken, zetten we ons in. Pogingen zijn daarbij voor ons minstens zo belangrijk als zichtbare resultaten. Ook dit jaar zijn we individueel bij diverse initiatieven en cultuurplaatsen betrokken geweest en hebben we elkaar daarover bericht op onze maandelijkse bijeenkomsten aan de Boslaan. In december werd het bijna voltooide Werfhuusinitiatief in Culemborg bezocht, waar wij gezamenlijk het jaar afsloten.

Het jaareinde stond in het teken van samentrekken en omvormen. Corrie Groenendaal en Marion Voragen hebben afscheid genomen, maar willen, afhankelijk van het onderwerp, aan bijeenkomsten deelnemen. Edwin van Gent en Wim van Gorcum hebben zich teruggetrokken. De website gaat wegens onderhoud tijdelijk in slaapstand.

Rugdekking

In 2006 is er weinig activiteit rond het initiatief Rugdekking geweest. De belangrijkste reden daarvoor is dat initiatiefnemer Wim van Gorcum door privé omstandigheden onvoldoende tijd en aandacht aan dit initiatief heeft kunnen geven. Om dit te verhelpen is een groep bijeen gekomen die het Rugdekkinginitiatief een warm hart toedraagt. Dit rondetafel groepje (naar voorbeeld van de rondetafel van koning Arthur) inventariseert de talenten en beziet aan de hand daarvan of en hoe zij binnen de AViN het Rugdekkinginitiatief verder kan dragen.

Voorlichting en public relations

In 2006 is het mediabestand opgeschoond, bijgewerkt en volledig gedigitaliseerd. Alle persberichten, persuitnodigingen en programma's van conferenties worden voortaan zoveel mogelijk via internet verspreid, in de huisstijl van de vereniging. Ook aanmelden voor conferenties kan nu per website. Dit scheelt het secretariaat werk, bespaart kosten en bevordert de snelheid waarmee de vereniging haar communicatie met leden, relaties en de media kan onderhouden. Bij de distributie van persdocumentatie wordt rekening gehouden met de verschillende soorten mediagroepen, verschijnings- en uitzenddata etc. Bij deze verbetering hebben voorlichter en bibliothecaris nauw samengewerkt. Een intensievere samenwerking is ook ontstaan tussen de webredacteur, de secretaris van het bestuur en de redactie van Motief. Naast de website maakt de secretaris gebruik van een geregelde mailing, Nieuwsdienst AViN, om geabonneerde leden snel te informeren over gebeurtenissen in de antroposofische gemeenschap. Hierbij gaat het ook om onderwerpen en thema's die in Dornach spelen.

De voorlichter heeft samen met de secretaris van het bestuur een voorstel uit de ledengroepen opgepakt om naast de jongerenfolder 'Antroposofie iets voor jou?' een vergelijkbare vouwfolder te ontwikkelen voor een algemeen publiek 'Kennismaken met antroposofie?'. Deze vouwfolders zijn per brief aangeboden aan tal van antroposofische organisaties met de vraag om ze verder te verspreiden. Dat bleek een groot succes. Een tweede, hogere oplage bleek al na enkele weken nodig om aan de vraag te voldoen. Er zijn in totaal 12.000 exemplaren gedrukt.

De voorlichter heeft op verschillende manieren de voorlichting en promotie van de openbare conferenties van de vereniging en de sociale sectie 'Waarden en Deugden' en de conferentie 'Pre- en Postexistentie' ondersteund. De conferentie 'Waarden en Deugden' trok ruim aandacht via de ANP Nieuwsdienst en het Nederlands Dagblad.

De media-aandacht voor 'Pre- en Postexistentie' stelde teleur, maar een radio-interview met organisator Jan Diek van Mansvelt door Radio Gelderland maakte dat enigszins goed.

Vooraf in de lokale en regionale media hebben antroposofische activiteiten en initiatieven niet te klagen over publiciteit, getuige de vele berichten die wij via de knipseldienst ontvangen. De media-aandacht voor thema's als zingeving, spiritualiteit, religie en esoterie groeit nog steeds. In het nieuwe werkplan 2007 – 2010 zijn voorlichting en PR een onverminderd aandachtspunt bij landelijke activiteiten van de vereniging. Bestuur en voorlichter blijven waakzaam tegenover auteurs en media die zich beledigend uitlaten over de antroposofie en haar grondlegger. In 2006 heeft zich één geval voorgedaan waarin het bestuur een schriftelijke klacht noodzakelijk achtte aan de eindredactie van NRC Handelsblad over een van zijn columnisten.

Voorzittersoverleg

Deelnemers zijn de voorzitters van de AViN, de FAG, de BD-Vereniging, het HPV en de voorzitter en bureaumanager van de Vereniging van Vrijescholen. Er waren dit jaar vijf bijeenkomsten. Naast inhoudelijke gesprekken, zoals over samenwerking en tegenkrachten, sociale driegeleding e.a., werd gesproken over actuele ontwikkelingen in het maatschappelijke veld en in de verschillende werkgebieden. Met de Iona Stichting vond een bijeenkomst plaats n.a.v. hun vraag hoe de Iona Stichting behulpzaam kan zijn bij de bevordering van het antroposofische leven in de werkgebieden. Hoogtepunt van het gezamenlijke werken was de inhoudelijke bijdrage, die de voorzitters gaven aan de jaarvergadering van de AViN met het thema 'Samenwerking en Tegenkrachten'.

DEEL II: VOORWAARDENSCHIPPENDE ACTIVITEITEN

Bestuur

Bij de jaarvergadering in mei 2006 heeft Hiddo Wessels na vijf jaar afscheid genomen als bestuurslid. Het bestuur bestaat sindsdien uit zeven personen met elk een eigen aandachtsgebied. Onderlinge afstemming vindt wekelijks op woensdagavond plaats. Van de 39 bestuursvergaderingen waren er tien samen met de sectiecoördinatoren in het hogeschooloverleg. Naast de structurele bestuursonderwerpen zoals jaarvergadering, begroting en financieel verslag, bestuursaanvulling, landelijke jaarfeestvieringen e.d., waren dit jaar vaker onderwerp van gesprek: Motief met hoofdredactie en doelstelling, het jongerenwerk, de oprichting van twee nieuwe fondsen, nieuw informatiebeleid, toekomstige huisvesting van het secretariaat van de AViN, financiële acties voor Dornach, de nieuwe flyer en het werkplan voor de komende jaren. Initiatieven uit, en contacten met, het bestuur in Dornach waren geregeld onderwerp van gesprek. In

de mededelingenronde brachten de bestuursleden steeds verslag uit van initiatieven, contacten, gesprekken en activiteiten in het kader van de vereniging. In het eerste half uur van de vergadering is gewerkt aan het thema karmische stromingen binnen de antroposofische vereniging.

Op 20 december werd de jaarlijkse interne Kerstviering gehouden, waar sectiecoördinatoren, medewerkers en bestuur elkaar op een informele manier ontmoetten en op het jaar terugkeken.

Naast de vergaderingen wordt veel werk verzet door bestuursleden, sectiecoördinatoren en bureau. Ieder heeft een aantal aandachtsvelden, die samen met verenigingsleden vorm worden gegeven.

Het bestuur bestond op 31 december 2006 uit: Ron Dunselman (voorzitter), Kitty Steinbuch (secretaris), Max Rutgers van Rozenburg (penningmeester), Aukjen Doornbos, Drude van Houwelingen, Kees Lam, en Jana Loose.

Ledental en lidmaatschapsvormen

Op 1 januari 2006 telde de vereniging 4296 leden. Er traden dit jaar 157 nieuwe leden toe, waaronder 91 verkennende leden. Het is interessant dat ongeveer 80% van de verkennende leden na een jaar het besluit neemt om lid te blijven van onze vereniging. Aan het eind van het jaar waren er 92 jongerenleden, waarvan er 15 per 31 december 2006 in de leeftijdsgroep 28-jarigen overstapten. Twee mensen lieten zich vanuit een ander land overschrijven naar de AViN. In 2006 zijn 51 leden overleden, vijf leden vertrokken naar het buitenland, 82 leden zegden hun lidmaatschap op, 15 leden werden geroyeerd wegens niet voldoen aan art. 7 van de statuten, ondanks herhaalde aanmaningen. Met leden die hun lidmaatschap opzeggen wordt zo mogelijk contact opgenomen. Als de opzegging om financiële redenen plaatsvindt, wordt gezamenlijk naar een oplossing gezocht. Het jongerenlidmaatschap en het verkennend lidmaatschap, beide tegen een gereduceerd tarief, bieden de mogelijkheid om de vereniging te leren kennen en een aanspreekpunt te vinden bij respectievelijk de jongerenwerker of een van de ambassadeurs. Er zijn landelijk 33 ambassadeurs die aanspreekpunt zijn voor nieuwe leden gedurende het eerste jaar. In de kleinere regio's vervullen de contactpersonen deze taak voor hun regio.

Contacten met instellingen en initiatieven

Er is op ruime schaal contact onderhouden en samengewerkt met antroposofische instellingen. Daarnaast bezochten bestuursleden zoveel mogelijk jubilea en manifestaties van deze instellingen en initiatieven, zoals die van de Zonnehuizen, het Bolk Instituut, Scorlewald en de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen. In principe vindt eenmaal per jaar overleg plaats van een aantal bestuursleden met een afvaardiging vanuit de synode van de Christengemeenschap over onderwerpen die beide organisaties raken. Het overleg van 2006 is echter uitgesteld tot het voorjaar van 2007.

Bernard Lievegoedfonds en Antroposophy World Wide Fund

In de laatste jaren is meer en meer gebleken dat de toekomst van de antroposofie ook afhankelijk is van de resultaten van antroposofisch geesteswetenschappelijk onderzoek. Voor de werkers in de diverse werkgebieden is dit van groot belang. Sterker nog, willen antroposofische gezondheidszorg, biologisch-dynamische landbouw of Vrijeschoolbeweging zich in de toekomst maatschappelijk staande houden, hangt dat grotendeels af van succesvolle wetenschappelijke resultaten. Voor dit soort onderzoeken is echter veel geld nodig. Voor dat doel werd in 2006 het Bernard Lievegoed Fonds opgericht. Dit fonds maakte eind 2006 een mooie start. Bij de oprichting was reeds een beginkapitaal van €250.000 aanwezig.

Een langere ontwikkelingsweg heeft het Antroposophy World Wide Fund. Dit fonds zal zich in de toekomst richten op het grote aantal mensen dat antroposofie belangrijk vindt, de vruchten ervan plukt en het belangrijk vindt dat antroposofie gestimuleerd wordt. Het fonds wordt wereldwijd opgericht en zal in zoveel mogelijk landen een eigen vestiging krijgen. In dit jaar zal een professioneel bureau een haalbaarheidsonderzoek uitvoeren t.b.v. de Nederlandse vestiging.

Internationale Contacten

Twee keer per jaar komen de Secretarissen-Generaal van landen met meer dan 500 leden bijeen met het bestuur van de AAG en het Hogeschoolcollege in Dornach. In de loop van de week komt er ook een aantal vertegenwoordigers van landen met minder dan 500 leden bij. Daarnaast komen de Europese Secretarissen-Generaal tweemaal per jaar gedurende drie dagen bijeen met leden van het bestuur van de AAG, telkens in een ander Europees land. In 2006 was dit in Tsjechië (Praag) en in Groot-Brittannië (Edinburgh).

In Motief is steeds uitvoerig verslag gedaan van deze bijeenkomsten. Thema's in de gesprekken waren onder meer beschouwingen over het wereldgebeuren,

ontwikkelingen in de AAG en in de verschillende landelijke antroposofische verenigingen, vragen van secretarissen-generaal of leden van het bestuur van de AAG, ontmoetingen met landelijke besturen en ledengroepen in de bijeenkomsten van de Europese Secretarissen-Generaal. De gesprekken, veelal in kleine groepen, over aspecten van de innerlijke ontwikkelingsweg, leidden ertoe dat de deelnemers elkaar ook steeds beter persoonlijk leerden kennen.

Daarnaast is in Motief ook verslag gedaan van de jaarvergadering van de AAG in Dornach, die door 500 leden werd bijgewoond. Daarin was veel steun en enthousiasme voor al het werk dat er in en vanuit het Goetheanum voor de wereld wordt gedaan. Nieuw was dit jaar dat het Jaarbericht van de AAG in 17 talen werd vertaald en daardoor onder de leden van vrijwel alle landen in de eigen taal kon worden verspreid, waaronder Nederland.

Onze voorzitter maakt ook deel uit van drie internationale initiatiefgroepen, te weten de initiatiefgroep ter vormgeving van de AAG, een werkgroep aan het Goetheanum met als naam "Leben an der Schwelle" en een groep die zich wil inzetten voor Michaëlische cultuurinitiatieven.

Het internationale werk neemt voor onze voorzitter een belangrijke plaats in, temeer daar hij door meer landen werd gevraagd te komen vertellen over beleid en activiteiten van de AViN, met name over het Nederlands initiatief van de meditatiewerkplaatsen. Hij verbleef al met al 51 dagen in het buitenland.

Plannen nieuwbouw op de Reehorst

De laatste jaren heeft het landgoed De Reehorst in Driebergen zijn functie als landelijk ontmoetingsplaats voor antroposofie meer en meer waargemaakt. Met name het Cultuur- en Congressentrum Antropia heeft door een actieve en open instelling daaraan belangrijk bijgedragen. De Reehorst heeft uitstraling. Het bestuur is van mening dat de Antroposofische Vereniging ook op het landgoed een plek zou moeten hebben. In de jaarvergadering

van 2006 zijn de leden hierover geïnformeerd.

Over een aantal jaren zal er dus ergens op het terrein een nieuw gebouw van de Vereniging verrijzen. Wanneer de plannen meer concreet zijn zal de leden om opinies gevraagd worden. Voor het gebouw zal geen financiële actie onder de leden worden gehouden.

Secretariaat

Binnen de organisatie van de AViN vormt het secretariaat een constante en onmisbare factor. Bestuursleden en sectiecoördinatoren wisselen met enige regelmaat van plaats; daarentegen zijn veel medewerkers van het secretariaat al jaren op hun post en doen hun werk met grote aandacht en trouw. Het secretariaat vormt in het praktische de 'handen en voeten' van bestuur en Hogeschoolcollege.

In 2006 kwam Afke Hennis het team versterken ter ondersteuning van de directeur en met haar 30 jaren is nu ook de jeugd weer vertegenwoordigd.

In het eerste deel van het jaarverslag is te lezen welke activiteiten plaats vonden in het afgelopen jaar. Bij veel van deze activiteiten werd een beroep gedaan op de medewerkers van het secretariaat. Het verenigingsgebouw aan de Boslaan in Zeist werd intensief gebruikt en de secretariaatsmedewerkers verleenden assistentie bij de ontvangst en activiteiten van bezoekers. Daarnaast was er natuurlijk nog het vele, dagelijkse werk in administratie en financiën; kortom, een professionele organisatie ten dienste van de leden.

Bibliotheek

Na de korte opleving van 2004 bleven de uitleencijfers redelijk stabiel. Het bezoekersaantal steeg van 2300 naar 2450, het aantal uitgeleende boeken bleef constant op 3200. Ook het aantal vragen dat we telefonisch en per e-mail ontvingen bleef ongeveer constant.

Het thesaurus-project, dat samen met het Onderwijs Media Centrum van Hogeschool Helicon in Zeist is uitgevoerd, vond zijn

voortzetting in een project dat zal leiden tot een gezamenlijke catalogus die via internet zal kunnen worden geraadpleegd. Mede daarom moest worden overgestapt op nieuwe catalogussoftware. Dat betekende in het afgelopen najaar vooral veel werk in de voorbereiding, bijvoorbeeld conversie van de bestaande catalogus-gegevens naar het nieuwe platform en het voorzien van 17.000 boeken van stickers met een barcode ten behoeve van een soepeler uitleenadministratie met minder fouten. De catalogus is sindsdien via internet te raadplegen op www.antrowebcat.nl.

Op het personele vlak zijn er in 2006 geen mutaties te melden.

Met betrekking tot het beheer van de bibliotheek is vorig jaar gemeld dat er in overleg met bestuur beleid zou worden ontwikkeld voor de middellange termijn. Dit zal nu z'n beslag krijgen in het kader van het onderzoek naar de wenselijkheid en mogelijkheid om de verenigingsbibliotheek op de Reehorst te vestigen, waarvoor in 2006 de eerste verkennende besprekingen zijn gevoerd.

Motief

De financiële situatie en het afscheid van de vorige uitgever en redactieleden noopten het bestuur tot bezinning over vorm, inhoud en betekenis van dit 'maandblad voor antroposofie'. Uit de gesprekken kwam het besluit om formaat en opzet te handhaven en een ruimere begroting te maken. Kees Lam nam vanuit het bestuur het uitgevererschap op zich en na een interim-periode werd een nieuwe redactie geformeerd en de adviesraad opgeheven.

Motief bracht dit jaar onder meer een zesdelige serie over wetenschappelijke bewijsvoering voor Steiners geesteswetenschappelijke onderzoeksresultaten en een driedelige serie

over de spirituele bronnen van organische architectuur. Verder een tweeluik over de relatie tussen de Antroposofische Vereniging en de Christengemeenschap en een artikel in twee delen over de geboorteplaats van Rudolf Steiner. Veel aandacht was er voor antroposofische thema's, scholingswegen en innerlijke ontwikkeling, maar ook voor maatschappelijke thema's en actualiteit. Centraal stond steeds 'In herinnering' waarin het levensmotief van een gestorvene wordt beschreven. In interviews kwamen mensen aan het woord over onder meer crises en conflicten, het leven na de dood, antroposofische geneeskunde en gehandicaptenzorg, islam en christendom, jongerenwerk, vogelgriep en over bewustzijn voor karma. In de rubriek 'Motief van' vertelde iedere maand iemand over zijn of haar motief in het werk. Daarnaast was er een nieuwe rubriek 'Drijfveer' waarin aan leden 'aan de voordeur' werd gevraagd over het hoe en waarom van hun lidmaatschap van de Antroposofische Vereniging. De rubriek Actueel bracht berichten over activiteiten, vieringen, conferenties, voorstellingen, tentoonstellingen en nieuwe ontwikkelingen op allerlei gebied. Een inspirerende tentoonstelling, film, boek, theaterstuk, of muziekkuitvoering werd ten tonele gevoerd in de cultuurbesprekingen, terwijl nieuwe boeken werden gerecenseerd in de leesrubriek. De ledeninformatie bevatte mededelingen van het bestuur en de secties als ook aankondigingen van jaarfeestvieringen en andere ledenactiviteiten, van ledengroepen en van studiecetra. Twee maal bevatte Motief een inlegvel met een halfjaarlijks overzicht van ledenactiviteiten. Aan de brievenrubrieken was af te lezen hoe lezers zich betrokken voelden bij de geboden inhoud.

DEEL III: HOGESCHOOL

Hogeschooloverleg

Eenmaal per maand vond het Hogeschooloverleg met de coördinatoren van de secties van de hogeschool en het bestuur plaats. Begonnen werd altijd met een inhoudelijk onderwerp, dit jaar met het thema 'Dood en opstanding', dat van verschillende kanten werd belicht. In de verdere bijeenkomst kwamen vraagstukken aan de orde als de inhoudelijke kant van Motief, de 'Zomerweek' en een initiatief van de Iona Stichting op het gebied van opleidingen, alsook de meer zakelijke aspecten van het sectiecoördinatorschap. Bij ieder overleg werden berichten uit de secties en nieuws van het bestuur uitgewisseld. Veel van de zaken die hier onder de verschillende secties vermeld worden, zijn in het hogeschooloverleg besproken.

Coördinatie wetenschappelijk onderzoek

De in 2005 geïnitieerde en ondersteunde onderzoeksprojecten vonden dit jaar hun voortgang. De eerste fase van het onderzoek naar kentheoretische en methodische aspecten van geesteswetenschappelijk onderzoek is afgesloten met een intern verslag en het tweede traject is van start gegaan. Het vooronderzoek voor het ontwikkelen van methodes en trainingen ter verbetering van de gesprekscultuur is afgerond en het project over landbouw, landschap en zorg werd verder voorbereid. Andere onderzoeksprojecten die werden ondersteund betreffen werken op zorgboerderijen, ontwikkeling en publicatie van onderwijsmateriaal voor medische studenten en de instelling van het Lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg aan de Hogeschool Leiden. De mandaathouder van deze bestuurstaak heeft zitting in het bestuur van het Bernard Lievegoed Fonds.

Algemene Sectie

Klassenuren

In de maandelijkse studiebijeenkomst van klassenlezers werd gewerkt aan het organisme van de 19 klassenuren en aan de weg, die het klassenlid door de 19 uren

(lessen) gaat. Er werd onder meer gesproken over de composities van groepen van uren en over de ontwikkeling van de imaginatieve, inspiratieve en intuïtieve vermogens in de klassenuren. In de reguliere bijeenkomsten, die drie keer per jaar plaatsvinden, werden de overleden klassenlezers Guus van Dam en Lex Bos herdacht. Tevens werd hier gesproken over de voorbereidingen van de zesde conferentie Grondsteenspreuk en over de novemberbijeenkomst voor klassenleden, die in het teken stond van (de gang naar) het elfde klassenuur. Ook werden persoonlijke mutaties in de vervulling van het klassenlezerschap besproken: in vier plaatsen zijn nieuwe klassenlezers met hun taak begonnen.

Van 3 t/m 5 november vond in Dornach de internationale bijeenkomst van klassenlezers plaats, waaraan ruim 250 klassenlezers uit heel de wereld deelnamen. Ook uit Nederland waren er deelnemers. Centraal in deze conferentie stonden inleidingen en gesprekken over doel, inrichting en werkwijze van een eigentijdse Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap. Een neerslag van deze gesprekken zal te vinden zijn in een boekje, dat in de loop van 2007 zal verschijnen en dat met name bedoeld is voor leden van de vereniging, die overwegen lid te worden van de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap en zich daartoe willen informeren en oriënteren.

Meditatiewerkplaatsen

Op verschillende plaatsen in het land werden weer meditatiewerkplaatsen gehouden. In deze werkplaatsen kunnen de methodes van antroposofische meditatie geleerd worden. In vijf of zes bijeenkomsten worden de verschillende stappen en mogelijkheden besproken. De beeldmeditatie, de woordmeditatie en de terugblik vormen de kern van de werkplaats. Aan de praktische aanpak en ondersteunende oefeningen, waaronder ook de zes basisoefeningen, werd ruim tijd

besteed. Onderlinge uitwisseling is hierbij heel verrijkend. Vanuit de algemene sectie werden deze werkplaatsen georganiseerd voor leden van de vereniging. In april 2006 werd de tweede serie (126 deelnemers) afgesloten met een gezamenlijke bijeenkomst in Driebergen. In september werd gestart met de derde serie. Hiervoor gaven zich 137 deelnemers op.

Inmiddels zijn er in de afgelopen drie jaar meditatiewerkplaatsen gehouden in: Almelo, Amsterdam, Breda, Driebergen, Dordrecht, Eindhoven, Gouda, Groningen, Den Haag, Haarlem, Heerlen, Hoorn, Meppel, Middelburg, Nijmegen, Rotterdam, Schoorl, Zaandam, Zeist, Zoetermeer en Zutphen.

Naast deze werkplaatsen die vanuit de algemene sectie werden georganiseerd, werden in enkele studiecentra cursussen gehouden over de antroposofische meditatie, die ook voor niet-leden toegankelijk waren.

Religiewetenschappen

De Hogeschoolwerkgroep voor Religiewetenschappen is in 2006 zeven keer een dagdeel bijeen geweest en zijn er twee bijeenkomsten gehouden met een afvaardiging van het bestuur van de Antroposofische Vereniging. In de zomer heeft de Hogeschoolwerkgroep een studieweek georganiseerd over 'Christus in de antroposofie'. Deze zomerweek, waaraan 60 mensen deelnamen, was de afsluiting van een driejarig traject. Doelstelling in deze drie jaar was te werken aan meer bewustzijn voor de centrale plaats die Christus in de antroposofie inneemt. De studieweek lijkt daaraan te hebben bijgedragen. Na de zomer is de werkgroep zich gaan bezinnen op de vraag: hoe nu verder en welke taak stellen we ons voor de komende jaren? De antwoorden zijn bij het schrijven van dit verslag (januari 2007) nog niet gevonden, maar bij het verschijnen van het jaarverslag zal dat zeker zo zijn.

Leden van de Hogeschoolwerkgroep zijn momenteel: Saskia van Zutphen, Anna Riemersma-Hoekstra, Feike Weeda, Jan

Tushuizen, Otilia Broekers, Maarten Udo de Haes en John van Schaik (coördinator).

Sectie voor Sociale Wetenschappen

Plenaire bijeenkomsten

Het werk aan het jaarthema van 2005 'beproeving in het sociale' werd voortgezet, de blik gericht op antroposofische organisaties in hun worsteling met antroposofische identiteit. In de januaribijeenkomst concentreerden we ons op de volgende vragen: "Wat maakt dat een instelling een antroposofische identiteit heeft? En wanneer die er is, hoe voed je die en houd je het vitaal? Hoe positioneer je de instelling in de huidige samenleving; waar liggen kansen en valkuilen? Leidinggevenden van OlmenEs, antroposofische instelling voor gehandicaptenzorg en sociaaltherapie in Appelscha, Friesland deelden hun ervaringen. Ook stelden zij een aantal vragen die voor hen van belang waren aan de deelnemers, zoals: "hoe kun je in een organisatie alle betrokken medewerkers zo bereiken, dat je met elkaar een krachtige, sterke kring van mensen vormt, die tezamen de instellingsvisie levend houden en door dragen?" In de junibijeenkomst keken we terug op wat het onderzoek naar de antroposofische identiteit van antroposofische organisaties ons heeft gebracht. In de septemberbijeenkomst sprak prof. Hans Reinders van de Bernard Lievegoed Leerstoel 'Ethische aspecten van zorg en hulpverlening vanuit de antroposofie' over de uitdagingen die hij voor professionals in het antroposofische werkveld ziet. De ochtenden werden geopend met een welkom aan nieuwe deelnemers aan het sociale sectiewerk, veelal met een esoterische opmaat met als achtergrond de uren van de eerste klasse.

In de middagedeelten waren er presentaties van onderzoek en onderzoekswegen in het sociale. Rinke Visser vertelde over zijn onderzoeksthema in het biografiewerk: drieluiken / triptieken - resonanties - karma onderzoek. Leo Beth sprak over de sociale betekenis van het biografisch werk en lichtte aan de hand van praktijksituaties en

biografische literatuur toe hoe in zijn visie zelfkennis en sociale verantwoordelijkheid / gemeenschapsvorming onlosmakelijk met elkaar samenhangen. In de septemberbijeenkomst deelde Derk Klein Bramel zijn onderzoek naar een verheldering van kern en wezen van sociale processen in de antroposofische gezondheidszorg. Hierbij besteedde hij in het bijzonder aandacht aan de zgn. presentiebenadering van prof. Andries Baart. Tevens herdachten we in deze bijeenkomst Lex Bos in zijn diepe relatie tot de sociale sectie.

De plenaire bijeenkomsten werden goed bezocht met 30 tot 45 deelnemers.

Onderzoekswerkgroepen

De Ondernemersgroep bestaat uit ondernemers en managers van antroposofisch georiënteerde organisaties en instituten, die verantwoordelijk zijn voor de bedrijfsvoering in hun organisaties. De groep kwam driemaal bijeen. Onderwerpen van gesprek waren het karma van het beroep, MVO (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) en PPP (People - Planet - Profit) en wat de betekenis en wenselijkheid is van marketing voor zorginstellingen met een antroposofische signatuur. De ondernemersgroep telt 10 deelnemers.

Conferentie Waarden, Deugden en Ruimte voor Ontwikkeling

Na een voorbereidingstijd van enkele jaren vond op 25 maart de conferentie met bovengenoemde titel plaats in Amsterdam, voortgekomen uit de Sectie voor Sociale Wetenschappen. Er waren ruim 200 deelnemers, waaronder veel jongeren. Prof. Johan Wempe, directeur van de stichting Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen opende de dag met een boeiende beschouwing over het dilemma tussen individuele ontwikkeling en organisatieverantwoordelijkheid, waarna Prof. Cees Zwart een warm pleidooi hield voor een eigentijdse ontwikkeling van de menselijke ziel. Na het werk in ruim 20 themagroepen rondde mr. Dirk Jan de

Geer 'Actief recht, moet je doen' en Mariëtte Christophe, commissaris van politie 'Vrouwelijke en mannelijke waarden in het politievak' de succesvolle dag af.

Sectie Beeldende kunsten

In 2006 heeft de sectie voor beeldende kunsten afscheid genomen van één van haar leden en telt nu nog vijf leden. Ze heeft zich dit jaar bezig gehouden met een diversiteit aan werkzaamheden. Allereerst waren daar de maandelijkse bijeenkomsten van de sectieraad. Tijdens het eerste deel van dit overleg werden de fundamenteën van de plastische kunst onderzocht, zowel vanuit de theorie als vanuit de praktijk. De zoektocht bleek niet altijd vanzelf te gaan, vele geanimeerde gesprekken waren het gevolg. Een tweede onderdeel van de maandelijkse bijeenkomsten heeft een organisatorisch karakter, en gaat in op de vele vragen die de sectie bereiken. Zo werd er ook in het sectieraadoverleg gekeken naar wat er in den lande gaande is zodat daarop kon worden ingespeeld.

De sectie hield in maart 2006 een mooie ontmoetingsdag. Ruim 50 leden waren present en toonden elkaar hun werk: meer dan 70 kunstwerken werden geëxposeerd. Een schilderes en een beeldhouwer presenteerden zichzelf in methodiek en inhoud. Een nieuwe ontmoetingsdag voor de sectie, maart 2007, werd dit jaar voorbereid. Ook internationaal, in Venetië, tijdens de jaarlijkse Tagung en tijdens het internationale 'Sekionskollegium' in Dornach, was Nederland vertegenwoordigd. De sectie heeft in 2006 een aantal bijeenkomsten georganiseerd voor klassenleden, en gewerkt aan de relatie tussen de inhouden van de eerste twee klassenuren en het werken als kunstenaar. Dit was in de sectie voor beeldende kunsten een nieuw fenomeen.

In de loop van 2006 is er vanuit de sectie voor beeldende kunsten een impuls uitgegaan om in 2007 een conferentie te organiseren met het oog op de impuls aan de kunsten die in 1907 met het z.g. Münchener Kongress werd gegeven. In samenwerking met de Sociale sectie, de

sectie voor Woord, Muziek en Eurytmie, de sectie voor Letteren en Cultuurwetenschap en de sectie voor Natuurwetenschap wordt maandelijks gewerkt aan de realisering ervan.

Ook werd in 2006 het initiatief van Motief beantwoord om in 2007 te komen tot een speciale editie over de kunsten. De eerste voorbereidingen daartoe zijn genomen.

De sectie heeft het gevoel een goede route te bewandelen. Veel zaken zijn verder gevoerd, andere zijn in het leven geroepen en zullen in het volgende jaar hun beslag krijgen. Er is veel in beweging.

Sectie voor Woord, Muziek en Eurytmie

De sectie wil haar activiteiten uitbreiden naar de spraak- en toneelkunst en de muziek. In dat kader zijn in 2006 twee spraakvormers en een musicus toegetreden en bestaat de groep nu uit tien mensen die maandelijks met elkaar inhoudelijk en voorbereidend werken. Het inhoudelijk werk richt zich vanaf 2006 op de vraag hoe de inhouden van de klassenuren kunnen worden geïmplementeerd in eurytmie en spraakvorming. Hiervoor is een duidelijke keuze gemaakt tegenover het eurytmisch interpreteren van de klasse-inhouden, wat meer als een taak van het werk in de algemene sectie wordt gezien. Er werden twee bijeenkomsten georganiseerd: één voor klassenleden over het 'veertiende uur' en een weekeinde voor eurytmisten met Werner Barfod uit Dornach en Marcel de Leuw uit Nederland met als thema: 'hoe werken plastische en muzikale krachten als kwaliteiten in de pedagogische eurytmie voor kinderen in de verschillende leeftijdsfasen?'.

Sectie Natuurwetenschap

Inleiding

De natuurwetenschappelijke sectie wil onderzoekers stimuleren er aan te werken hun (fenomenologisch) onderzoek om te vormen tot geesteswetenschappelijk onderzoek. Het scholingsprogramma 'de leergang' is erop gericht het vermogen te ontwikkelen om de gebarentaal van natuurfenomenen te leren 'beluisteren'.

Evenals de afgelopen drie jaar was de laatste voordracht van de Steiners cyclus 'Voorbij de grenzen van de natuurwetenschap' (WV-k1) onze leidraad, met als motto: 'De gebarentaal van natuurverschijnselen leren verstaan' d.w.z. door eerst via nabootsing, symbolisering en kunstzinnige verwerking de fenomenen inspiratief zo diep mee naar binnen nemen dat dit leidt tot imagatieve beelden.

Leergang

De leergang is het scholingstraject van de natuurwetenschappelijke sectie, waarin onderzoekers hun werk presenteren en waarin de deelnemers aan de hand van deze presentaties de natuurwetenschappelijke onderzoeksweg trachten te verdiepen. Door het jaar heen is gewerkt aan de stappen die in de achtste voordracht van de genoemde cyclus worden beschreven.

In februari werkte Peter Jan van Leeuwen (oceanograaf aan de R.U.U.) met ons aan het thema warmte-wervels in de oceaan. Deze wervels treden b.v. op nabij de zuidpunt van Afrika en zijn gemiddeld enkele km breed en diep en draaien in een paar weken rond. Het was fascinerend met zo'n nieuw thema kennis te maken.

In april werkte Rien van den Berg, landschapsarchitect, aan het thema van vormgeven van landschappen, uitgaande van een fenomenologische benadering, een proces waarin het sociale element ook een wezenlijke rol speelt. De Reehorst, waar we bijeen kwamen, stond als voorbeeld centraal, zodat er ook ruim mogelijkheid was voor het doen van waarnemingen.

In oktober presenteerde Francis Schennink, consultant groene ruimte over haar werk vanuit haar adviesbureau Mens en Bos. Zij maakt in haar werk gebruik van fenomenologie. Vanuit het thema 'natuur als ontwikkelingskansen' deden wij waarnemingsopdrachten aan bomen.

In november werkte Mario Mattheijns, natuurkundige en lid van de filosofiewerkgroep, met ons aan het thema: 'Het imagatieve, inspiratieve en intuïtieve ervaren in het denken'. De voordrachtencyclus Stufen der höhere

Erkenntnis, waar Rudolf Steiner sprak over hetzelfde thema, stond daarbij centraal. Onderdeel van het programma was het oefenen om vanuit het denken tot imaginatieve beelden te komen.

Kerngroep

De kerngroep organiseert en evalueert de activiteiten van de sectie. Daarnaast houdt zij zich bezig met het werken aan een langere-termijnbeleid voor de sectie. De leden van de kerngroep zijn: Kees Veenman (coördinator), Ger van de Ven (secretaris), Willem Daub en Peter Jan van Leeuwen, die als nieuw lid van de kerngroep toetrad op de plaats die door het vertrek van Louise Kelder open viel.

Sectie landbouw

Van het werk van de landbouwsectie is te melden dat er in het voorjaar een driedaags seminar plaatsvond met Dorian Schmidt uit Duitsland. Er waren 25 deelnemers die zich geoefend hebben in het waarnemen van vormkrachten op en om de plant en zoals die waar te nemen zijn wanneer men voedsel tot zich neemt. De oefeningen worden opgebouwd door eerst naar het waarnemen en denken te kijken en daarna naar het voelen. Vervolgens past men dit toe op de gewassen en op het voedsel. In het najaar was er een vervolgdag die eveneens door 25 mensen werd bezocht.

De sectieraad is drie keer bijeen geweest en heeft zich vooral gebogen over de zorgwekkende economische situatie in de b.d. landbouw. De eisen aan de bedrijfsvoering en aan de kwaliteit van de producten gaan omhoog en de prijzen die op de markt worden gerealiseerd staan onder druk. De samenhang die op het b.d. bedrijf ten aanzien van de ecologie en bedrijfsvoering is te zien, zal ook in de economie tot uiting moeten komen. Samenwerking is naast kwaliteit een thema dat door de bedrijven kan worden opgepakt. Samenwerking kan breed worden gezien: met andere bedrijven, met afnemers en consumenten en binnen het bedrijf. In 2007 zal aan dit thema een conferentie worden

gewijd, georganiseerd in samenwerking met de b.d. vereniging.

In het voorjaar hebben zich vier werkgroepen gebogen over thema's als fenomenologie, waarnemen en levenskrachten. In het najaar zijn helaas enkele werkgroepen gestopt, zodat er toen nog maar twee zijn doorgegaan.

In Nederland zien we een stagnatie in de ontwikkeling van de b.d. landbouw, maar internationaal is er een toename van het aantal bedrijven. Met name in de wijnbouw zijn er veel omschakelaars, de reden daarvoor is dat de kwaliteit door het gebruik van de b.d. preparaten sterk verbetert. In alle landen is het ontbreken van voldoende opvolgers een grote zorg. Er is werkgelegenheid genoeg, maar er zijn te weinig mensen die in de land- en tuinbouw aan de slag willen. Het lijkt van belang het negatieve imago van de landbouw te verbeteren door te wijzen op de voordelen: werken dichtbij huis, schone lucht, veel buiten, baas over eigen tijd, etc. Er valt nog genoeg te doen.

Medische Sectie

Jaarlijkse conferentie

Op 11 februari vond de jaarlijkse conferentie plaats. De zaal was gevuld met ruim 450 mensen uit alle beroepsgroepen van de gezondheidszorg. Het thema van de conferentie was 'Tegenwoordigheid van geest. Onderzoek en therapeutisch handelen in het licht van de mysteriën'. In plaats van de gebruikelijke inleidingen in de ochtend en middag was er deze keer gekozen voor een meer interactieve benadering. Guus van der Bie, Marko van Gerven, Edmond Schoorel en Christa van Tellingen deelden naar aanleiding van een concrete patiëntvoorstelling hun werkwijze met de zaal in hun zoektocht naar het essentiële beeld van de betreffende patiënt en de therapie. 's Middags vertolkte Jean Luc Pylyser met muzikale begeleiding van Odulf Damen het verhaal 'De engel die het water in beroering bracht' van Thornton Wilder. In twintig werkgroepen werden 's morgens en 's middags verschillende aspecten van beeldvormende diagnostiek en

therapeutisch handelen besproken en beoefend.

Bevorderen van onderzoek

In het voorjaar werd een interdisciplinair onderzoekstraject aangeboden o.l.v. Albert de Vries, 'Potentie van een ziekte', over migraine en diabetes. Door gebrek aan belangstelling heeft dit geen doorgang gevonden.

In mei vond een onderzoekersbijeenkomst plaats onder de titel 'Op zoek naar de onderzoeker in jezelf'. Ruim 20 mensen namen aan deze bijeenkomst deel. Het persoonlijke onderzoeksverhaal van Jaap van de Weg sprak erg aan. Bram Tjaden hield een inleiding over geesteswetenschappelijk onderzoek. Er bleken onder de deelnemers vragen te leven die om een begeleidingstraject vroegen. Naar aanleiding van deze bijeenkomsten heeft zich een groepje gevormd dat elkaar steunt bij het doen van onderzoek

Het Louis Bolk Instituut bood drie onderzoeks- en ontwikkeltrajecten aan voor de scholing van individueel oordeelsvermogen in de antroposofische gezondheidszorg. Het eerste, 'Holistische diagnostiek' ging wegens gebrek aan belangstelling niet door. De tweede, 'Het sturen van therapeutische processen', is in de herfst van start gegaan met zeven deelnemers. Het derde, 'Casuïstisch effectonderzoek' ging eveneens niet door wegens gebrek aan belangstelling en zal in 2007 opnieuw worden aangeboden.

Niet door de Medische Sectie georganiseerd, maar wel het vermelden waard, is het congres 'Kunsttherapieën en hun werking' dat van 24 tot 26 november werd gehouden.

De coördinator van de Medische Sectie had zitting in een voorbereidingsgroep voor de totstandkoming van een lectoraat en kenniskring aan de Hogeschool Leiden. Aan het eind van dit jaar werd Erik Baars tot lector antroposofische gezondheidszorg benoemd.

Het vraagstuk van imaginatie, inspiratie en intuïtie

Eind 2005 gaf de Antroposofische Vereniging opdracht een vooronderzoek te verrichten naar kentheoretische en methodische aspecten van geesteswetenschappelijk onderzoek. Dit onderzoek was opgenomen in het werkplan van de Medische Sectie. Het vooronderzoek werd gedaan door het Louis Bolk Instituut met Erik Baars (projectleider), Guus van der Bie, Pim Blomaard, Arie Bos, Machteld Huber en Edmond Schoorel. De voorfase bestond uit het in kaart brengen van literatuur van Rudolf Steiner en anderen over dit onderwerp, evenals eigen ervaringen en opvattingen en die van verschillende Nederlandse experts op dit gebied. Er is gezocht naar een invalshoek die aansluit bij relevante actuele zaken in de maatschappelijke discussie. Er bestaan in de antroposofische literatuur heel verschillende ideeën en opvattingen over de hogere kenvermogens van imaginatie, inspiratie en intuïtie, alsmede de soorten kennis op deze niveaus. Het is de bedoeling die inzichten bij elkaar te brengen en hieruit het gemeenschappelijke en algemeen geldende tevoorschijn te halen, om te proberen enige ordening, samenhang en transparantie erin aan te brengen. Het nodige voorwerk daartoe is in het vooronderzoek inmiddels verricht. Om dit nader uit te werken, zullen om te beginnen diverse experts, ook uit het buitenland, worden uitgenodigd om in een workshopvorm het onderzoeksthema verder te exploreren. Het voornemen is een tweeledige publicatie op te stellen met enerzijds een fundamenteel deel en anderzijds een meer op de praktijk georiënteerd deel.

Bijeenkomsten voor klassenleden

Evenals in voorgaande jaren werden interdisciplinaire bijeenkomsten voor klassenleden georganiseerd om het draagvlak van de Medische Sectie te versterken en de jaarlijkse conferentie inhoudelijk te ondersteunen. Er vonden in 2005 en 2006 drie bijeenkomsten plaats met ongeveer 25 deelnemers.

Opleidingenoverleg

Dit overleg van de antroposofisch geïnspireerde opleidingen in het veld van de gezondheidszorg kwam in 2006 vier keer bijeen. Opgave van dit overleg is de verdere afstemming en ontwikkeling van deze opleidingen. Bij één bijeenkomst waren ook vertegenwoordigers van Hogeschool Helicon, Kraaybeekhof, De Vrije Hogeschool, en van de onderzoeksgroep onderwijsontwikkeling van de sectie Mens van het Louis Blok Instituut aanwezig. Onderwerpen voor die bespreking waren de ontwikkeling van competentiegericht onderwijs en het plan van het Louis Bolk Instituut om daarnaast het onderwijs te ondersteunen door middel van onderzoek. Verheugend is dat in het universitair medisch onderwijs in 2006 weer meer openingen zijn ontstaan om complementaire geneeskunde te doceren. Het is voor de toekomst van de antroposofische gezondheidszorg een steeds dringender noodzaak om jonge mensen te interesseren voor deze geneeskunst.

Van het werkboek 'Antroposofische menskunde', uitgegeven door de Medische Sectie en voortgekomen uit het opleidingsoverleg, verscheen een tweede experimentele versie.

Internationaal

Leden van de Medische Sectieraad nemen regelmatig deel aan internationale overlegvormen in het kader van de Medizinische Sektion in Dornach.

Organisatie en samenwerking

De activiteiten vanuit de Medische Sectie worden gedragen en gecoördineerd door de Medische Sectieraad, die zes keer bijeenkwam. De leden van de Medische Sectieraad zijn: Erik Baars (arts en epidemioloog), Guus van de Bie (huisarts en onderzoeker, maakt m.i.v. 2007 geen deel meer van uit van de sectieraad), Silvie van Breda (kunstzinnig therapeute), Koop Daniëls (mandaathouder inhoud Heilpedagogisch Verbond), Roel Munniks (euritmietherapeut), Joukje Pothoven (fysiotherapeute), Truida de Raaf (coördinator en gz-psychologe), Madeleen

Winkler (huisarts, voorzitter NVAA). Voor de bijeenkomsten van de klassenleden werd verder ondersteuning geboden door Ermengarde de la Houssaye en Christa van Tellingen. Bij de voorbereiding van de onderzoekersdag hielpen Martin Niemeijer, Bram Tjaden en Jaap van de Weg.

Truida de Raaf blijft voorlopig beschikbaar als interim-coördinator. Bij het zoeken naar een opvolger zijn met diverse mensen gesprekken gevoerd, daarnaast werd er ook een oproep voor een nieuwe coördinator geplaatst in Motief. Ondanks deze inspanningen is het tot nu toe niet gelukt een opvolger te vinden. Een aantal activiteiten wordt daarom tijdelijk door leden van de sectieraad waargenomen.

Met de Federatie Antroposofische Gezondheidszorg (FAG) wordt vanuit de sectie nauw samengewerkt. Twee leden van de Medische Sectieraad hadden zitting in het bestuur van de federatie. In december zijn de FAG en het Heilpedagogisch Verbond (HPV) opgegaan in de overkoepelende Nederlandse Vereniging van Antroposofische Zorgaanbieders (NVAZ). De Medische Sectieraad zal participeren in het Platform Antroposofische Gezondheidszorg (PAG) waaraan naast de zorgaanbieders ook Antroposana en producenten zullen deelnemen.

Financiën en ondersteuning.

De activiteiten van de Medische Sectie worden financieel mogelijk gemaakt door bijdragen vanuit de beroepsverenigingen, opleidingen en enkele instellingen. De secretariële werkzaamheden worden grotendeels verricht door het secretariaat van de Antroposofische Vereniging in Nederland ondersteund door bureau Consonant.

Pedagogische sectie

In het achterliggende jaar heeft Marcel de Leuw door ziekte tijdelijk zijn functie als coördinator van de pedagogische sectie moeten neerleggen. Dit heeft er toe geleid dat een fiks deel van de door hem gestarte activiteiten zijn komen stil te liggen.

Een hoogtepunt in het jaar 2006 was de feestelijke presentatie van de vertaling uit het Duits van het boekje 'Zur Vertiefung'. Dit vond plaats op 22 april, waarbij inspirerende inleidingen werden gehouden door Christof Wiechert, sectiecoördinator van de internationale pedagogische sectie in Dornach, Jan Meyns, coördinator van de pedagogische sectie in België, en Gijs Langeslag, vervangend coördinator van de pedagogische sectie in Nederland. Deze dag was georganiseerd in samenwerking met de Stichting voor Rudolf Steiner Pedagogie die de vertaling, de drukkosten en de verspreiding van het boekje 'Ter verdieping' op zich had genomen. De eerste oplage van 1500 exemplaren was voor 1 november 2006 bij de scholen ondergebracht; een tweede druk bleek noodzakelijk. Een belangrijke bijdrage tot dit succes hebben de leden van de conferentie van de pedagogische sectie hierin gespeeld door de scholen direct te benaderen. Hiermee is tevens meer bekendheid rondom het bestaan van de sectie in Nederland bewerkstelligd.

Werkplan

In nauwe samenwerking tussen de Antroposofische Vereniging in Nederland en de Hogeschool Helicon, de Vereniging voor Vrijescholen en de landelijke schoolbegeleidingsdienst voor Vrije scholen, is gewerkt aan een werkplan voor de pedagogische sectie. Dit werkplan zal nader worden besproken en uitgewerkt in het komend jaar.

Hiervan is in het achterliggende jaar gewerkt aan de volgende onderwerpen:

Onderzoek. Er is een begin gemaakt met de inventarisatie van onderzoeken op pedagogisch gebied en tevens naar de gehanteerde methodiek.

Rol van de pedagogische sectie t.a.v. het kind van 0-7

Implementatie van de menskunde in de Nederlandse vrijeschoolbeweging opnieuw aanzetten en versterken; het vinden van ambassadeurs vanuit de conferentie van de pedagogische sectie om dit gebied in de scholen te versterken.

Intensievere samenwerking met de Vrije Schoolbeweging om de verdere verdieping met de achtergronden mogelijk te maken.

In de samenwerking tussen de schoolbegeleidingsdienst, Hogeschool Helicon en de sectie zijn de diverse cursussen in ons land in kaart gebracht.

Op 11 maart 06 werd de studiedag 'Lekker Gewerkt!' gehouden. Het was een samenwerkingsdag van de Vereniging voor Vrijescholen en de pedagogische sectie. Vooral veel jonge leerkrachten namen deel.

Internationaal

Hetty Huese en Marcel de Leuw namen de afgelopen jaren deel aan twee bijeenkomsten van de Haager Kreis in Dornach. In november 2006 was Marcel verhinderd en vertegenwoordigde Hetty Huese Nederland alleen. Er werd o.a. gewerkt aan de vierjaarlijkse internationale lerarenbijeenkomst in Dornach (de eerstvolgende is in april 2008). Naast dit regelmatig overleg is er een jaarlijkse studieweek in Dornach waarbij de menskunde centraal staat.

Werkgroep klassenleden

De pedagogische sectie heeft een werkgroep met klassenleden uit kleuter-, onder- en bovenbouw van de vrijescholen. Onderwerp van studie en gesprek zijn momenteel de elementen en de etherwereld met praktische toepassingen voor het leraarschap. De groep heeft zeven bijeenkomsten gehad in 2006.

Werkgroep artsen, priesters en leraren

De groep artsen, priesters en leraren werkt vanuit de Hogeschoolgedachte aan vraagstukken die vanuit de praktijk door de verschillende deelnemers worden ingebracht. Er zijn vijf bijeenkomsten per jaar.

Conferentie pedagogische sectie

De conferentie van de pedagogische sectie in Nederland. Deze komt vijfmaal per jaar bijeen rond een inhoudelijke vraagstelling vanuit de scholingsweg en het werkgebied. Daarnaast wordt in deze bijeenkomsten de

maatschappelijke situatie t.a.v. opvoeding en onderwijs besproken. Uit deze bespreking komt dan weer een volgende onderzoeksvraag naar boven waaraan tussentijds wordt gewerkt en waarvan in de volgende bijeenkomst ervaringen worden uitgewisseld.

Sectie Letteren en Cultuurwetenschap

In 2006 zijn zes sectiebijeenkomsten gehouden. Hieraan deden mee: Marianne van Asperen (spraakvormster), Sjaak Bont (spraakvormer), Frits Burger (oud-germanist), Jana Loose (egyptologe), Jacqueline van Paaschen (kunsthistorica), Freya Steffelaar (Duitse taal), Rita Veenman (sprookjesvertelster), Paul Vink (filosoof en taalwetenschapper), Stephan Vollenberg (historicus), Faridah Zwanikken (neerlandica). Rita Veenman vertelde elke bijeenkomst een sprookje in relatie tot de dierenriem en de deugd van die maand gevolgd door euritmie oefeningen voor dat teken en de kleur en klank van het sprookje. Ook werd het inspirerende boekje van Martina Maria Sam 'Im Ringen um eine neue Sprache' bestudeerd. Onder begeleiding van Paul Vink vormden woordmeditaties en de inleiding van Hella

Wiesberger voor de band 'Seelenübungen, Band 1, Übungen mit Wort-und Sinnbild-Meditationen zur methodischen Entwicklung höheren Erkenntniskräfte' (GA 267) onderwerp van studie. Met medewerking van Martina Maria Sam is Paul Vink begonnen deze twee teksten, die kunnen bijdragen tot een beter begrip van mantra's en voordrachten van Rudolf Steiner, te vertalen. Verder is vanuit de Sectie het initiatief genomen een landelijke cursus te ontwikkelen met als werktitel: 'De woordmeditatie als taalkunstwerk, het belang van taalbegrip, taalbeleven en taalliefde in de meditatieve omgang met de gedachtenmantra's van Rudolf Steiner'.

Verschillende gastsprekers werden uitgenodigd voor de sectiebijeenkomsten; zo sprak de muziekwetenschapper Paul de Roo over Schönberg en Kandinsky in relatie tot Steiner en klonk het eerste deel van Schönbergs 'Drei Klavierstücke', opus 11 uit 1909. De dichter Karel Wasch sprak over het ontstaan van het tijdschrift 'Ruim', over zijn biografie van Dylan Thomas en las voor uit eigen werk. Samen met andere secties werd ook hard gewerkt aan de voorbereiding van de conferentie '100 jaar antroposofische kunstimpuls'.

DEEL IV: FINANCIËEL JAARVERSLAG 2006

Overzicht uitgaven en inkomsten 2006	Begroot	Uitkomst	2006	Gefinancierd met (x € 1.000)	Begroot	Uitkomst	2006
Uitgaven in 2006 (x € 1.000)							
<u>A. Primaire activiteiten</u>							
1. Verenigingsactiviteiten	37	29	25	1. Ledencontributies	650	629	619
2. Hogeschoolactiviteiten	90	76	74	2. Opbrengsten activiteiten	35	50	47
3. Bibliotheek	47	43	42	3. Opbrengsten Motief	56	65	57
4. Motief	185	186	178	4. Financieel resultaat	-	4	9
5. AAG	233	240	234	5. Overige opbrengsten	3	3	4
Subtotaal A	592	574	553	Totaal reguliere inkomsten	744	751	736
<u>B. Voorwaardenscheppende activiteiten</u>							
6. Bestuurskosten	73	49	75	Totaal reguliere uitgaven A+B	978	903	930
7. Bestuurs/projectmedewerker	14	7	12	Resultaat A+B	234-	152-	194-
8. Externe Communicatie	37	42	36	Uitgaven C		102-	
9. Bureaunkosten	211	192	214	Resultaat A+B+C		254-	
10. Huisvesting Boslaan 15 Zeist	41	39	40	Verloop van het eigen vermogen, inclusief geoormerkte gelden			
11. Onvoorzien	10	-	-	Vermogen per 1 januari		1.630	
Subtotaal B	386	329	377	Resultaat A+B+C		254-	af
Totaal reguliere uitgaven A+B	978	903	930	Incidentele mutaties		7-	af
<u>C. Verdieping, vernieuwing en uitbreiding</u>							
12. Werkplanprojecten	60	43	50	Resultaat effecten		157	bij
13. Overige initiatiefsteun	97	59	61	Legaten		5	bij
Subtotaal C	157	102	111	Vermogen per 31 december		1.531	
Totaal uitgaven A+B+C	1.135	1.005	1.041				

Toelichting

In dit financiële jaarverslag zijn tabellen opgenomen waarvan de gegevens ontleend zijn aan het door de accountant opgestelde en door het bestuur van de Antroposofische Vereniging goedgekeurde 'Jaarrapport 2006'. Dit jaarrapport kan schriftelijk, per fax (030 691 40 64) of per e-mail (secretariaat@antrop-ver.nl) opgevraagd worden bij het secretariaat. Het rapport wordt dan per post of per e-mail toegezonden. In de toelichting hieronder worden de belangrijkste posten aangeduid en verklaard. In Motief van maart 2007 (pagina 28: 'Op weg naar financieel langetermijnbeleid') werd nader ingegaan op de achtergronden van het financiële beleid van het bestuur. Dit artikel kan behulpzaam zijn bij het lezen van dit financiële jaarverslag.

Onze uitgaven en hoe deze gefinancierd zijn

Het 'Overzicht uitgaven en inkomsten 2006' (zie hierboven) laat zien dat het afgelopen jaar bij elkaar ruim €1 miljoen werd uitgegeven: een bedrag van €903.000 aan reguliere uitgaven (A + B) en van €102.000 aan Verdieping, vernieuwing en uitbreiding (C). Er werd €130.000 minder uitgegeven dan begroot.

De reguliere uitgaven (€903.000) werden voor 83% gedekt uit onze reguliere inkomsten, die vorig jaar €751.000 beliepen. In 2005 was dat 79%. De uitgaven voor de categorie C (€102.000) werden zoals gebruikelijk voor 100% uit de algemene reserve gefinancierd.

Het aldus ontstane tekort van in totaal €254.000 werd door een gunstig resultaat op onze effecten met €157.000 gedeeltelijk goedge maakt, zodat we vorig jaar uiteindelijk 'slechts' €100.000 inteerden op ons vermogen. Dit vermogen van

€1.531.000 geeft de Vereniging vooralsnog een stevige basis voor de toekomst.

Opmerkingen over enkele specifieke posten:

- Op de reguliere uitgaven A+B werd €74.000 minder uitgegeven dan begroot, met name op de posten 'verenigingsactiviteiten' (minder themadagen), lagere uitgaven voor de hogeschool (verdeeld over alle secties), t.b.v. bestuur (geen beroep op de post inkomensderving) en door minder loonkosten en afschrijvingen bij de bureaunkosten.
- De presentatie van de exploitatie van Motief is verhelderd en vergelijkbaar gemaakt met 2005. De uitgave van ons maandblad kostte €186.000, terwijl de inkomsten uit (externe) abonnementen en advertenties €65.000 bedroegen. Per saldo droeg de Vereniging uit de contributies €121.000 bij.
- Aan de Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft AAG (Dornach) werd €7.000 meer afgedragen dan begroot,

hetgeen noodzakelijk werd geacht teneinde Nederland te laten voldoen aan de internationale afspraken.

- Voor Verdieping, vernieuwing en uitbreiding werd €102.000 uitgegeven onder meer t.b.v. jongeren, conferenties, meditatiewerkplaatsen, antroposofisch wetenschappelijk onderzoek en de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen.
- De totale inkomsten vielen gunstiger uit dan verwacht. De ledencontributies vielen lager uit dan begroot (toch €10.000 meer dan in 2005), maar de opbrengsten uit activiteiten van de hogeschool waren gunstiger (€15.000) en er waren meer inkomsten uit advertenties van Motief (€9.000). Het hierboven reeds genoemde gunstige resultaat uit effecten van €157.000 moeten we vanzelfsprekend als "incidenteel" beschouwen.

Balans per 31 december 2006 (x € 1.000)

ACTIVA	2006	2005	PASSIVA	2006	2005
<u>Materiële vaste activa</u>			<u>Verenigingsvermogen</u>		
1. Onroerende goederen	p.m.	p.m.	Algemene reserve o.a. uit legaten	999	1.397
2. Verbouwingen	4	13	Toegezegd t.b.v. 'Overige Initiatiefsteun'	513	123
3. Inventaris	32	18	Bestemde gelden projecten Werkplan II	19	110
4. Boekenbezit	p.m.	p.m.			
	<u>36</u>	<u>31</u>		<u>1.531</u>	<u>1.630</u>
			Voorzieningen (panden, pensioenen)	120	132
<u>Financiële vaste activa</u>			<u>Schulden korte termijn</u>		
Effecten	1.194	1.312	Allgemeine Anthroposophische		
Leningen u/g	75	76	Gesellschaft	31	8
	<u>1.269</u>	<u>1.388</u>	Crediteuren	41	51
			Belastingen en sociale premies	11	11
<u>Vlottende activa</u>			Vooruit ontvangen bedragen	12	12
Debiteuren	33	35	Nog te betalen bedragen	33	35
Overige vorderingen	42	61			
Liquide middelen	399	364		<u>128</u>	<u>117</u>
	<u>474</u>	<u>460</u>			
	<u>1.779</u>	<u>1.879</u>		<u>1.779</u>	<u>1.879</u>

Toelichting op balans

U ziet bij de Passiva dat het verenigingsvermogen met bijna €100.000 afnam tot €1.531.000. In aanmerking genomen, dat de twee panden van de Vereniging in Den Haag en Zeist als pro memorie post zijn opgenomen en de voorzieningen en schulden relatief gering zijn, ziet de balans er gezond uit.

Het beleid van het bestuur is om het geld verkregen uit legaten aan te wenden voor toekomstgerichte investeringen. In dit verband is de sterke toename van de toegezegde gelden vermeldenswaard t.b.v. 'Overige Initiatiefsteun', met bijna €100.000. Met name het antroposofisch wetenschappelijk onderzoek, dat sinds 2005 zeer gestimuleerd is, werd gefaciliteerd met forse subsidies, onder meer t.b.v. het 'onderzoek naar kentheoretische en methodische aspecten van geesteswetenschappelijk onderzoek' en t.b.v. 'landbouw en zorg'; daarnaast werd voor €120.000 een garantie verstrekt aan de

Leidse Hogeschool t.b.v. het lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg en is een meerjarige subsidie toegezegd aan de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen van in totaal €37.500. Voor nog lopende projecten van het Werkplan II (o.m. meditatiewerkplaatsen en Grondsteenconferentie) stond aan het eind van het jaar nog €19.000 gereserveerd.

Legaten voor nieuwe ontwikkelingen

In 2005 werd een legaat van €4.538 verkregen van mevrouw M.A. Miedaner-Peereboom Voller met de bestemming 'Woord, muziek en euritmie'. Het beleid van het bestuur is om de middelen die ons door legaten ter beschikking worden gesteld met name te bestemmen voor de financiering van nieuwe ontwikkelingen (zie post C bij de uitgaven: verdieping, vernieuwing en uitbreiding). Daarbij wordt rekening gehouden met de bestemming die de gestorvene hieraan eventueel heeft meegegeven.

Begroting 2007					
Begrote uitgaven in 2007 (x € 1.000)	Uitkomst 2006	Begroot 2007	Gefinancierd met (x € 1.000)	Uitkomst 2006	Begroot 2007
A. Primaire activiteiten					
1. Verenigingsactiviteiten	29	30	1. Ledencontributies	629	650
2. Hogeschoolactiviteiten	76	91	2. Opbrengsten activiteiten	50	29
3. Bibliotheek	43	47	3. Opbrengsten Motief	65	67
4. Motief	186	185	4. Financieel resultaat	4	p.m.
5. AAG	240	240	5. Overige opbrengsten	3	3
Subtotaal	574	593	Totaal reguliere inkomsten	751	749
			Totaal reguliere uitgaven A+B	903	963
B. Voorwaardenscheppende activiteiten			Resultaat A+B	152-	214-
6. Bestuurskosten	49	52	Uitgaven C	102-	241-
7. Bestuurs/projectmedewerker	7	10	Resultaat A+B+C	254-	455-
8. Externe Communicatie	42	45			
9. Bureaukosten	192	214	Voorzien verloop eigen vermogen:		
10. Huisvesting Boslaan 15 Zeist	39	39	Vermogen per 1 januari 2007		1.531
11. Onvoorzien	-	10	Resultaat A+B+C		455- af
Subtotaal	329	370	Incidentele mutaties		p.m.
Totaal reguliere uitgaven A+B	903	963	Resultaat effecten		p.m.
			Legaten		p.m.
C. Verdieping, vernieuwing en uitbreiding			Voorzien vermogen per 31 december		1.076
12. Werkplanprojecten	43	65			
13. Overige initiatiefsteun	59	176			
Subtotaal	102	241			
Totaal uitgaven A+B+C	1.005	1.204			

Toelichting op de begroting 2007

De begrote uitgaven in 2007 zullen ten opzichte van de uitgaven in 2006 met \pm €200.000 stijgen. Een forse stijging die voor het grootste deel wordt veroorzaakt door een verhoging van de subsidies voor het Werkplan (+ €2.000) en de 'Overige Initiatiefsteun' (+ €17.000). De 'reguliere uitgaven' stijgen beduidend minder, maar wel met \pm €60.000. Dit wordt onder meer veroorzaakt door meer uitgaven voor de Hogeschool (+ €15.000) en de Bureaukosten (+ €22.000). Voor 2007 wordt een vergelijkbaar niveau aan 'reguliere inkomsten' verwacht als in 2006, t.w. \pm €750.000.

Het bestuur is zich ervan bewust dat ons uitgavenniveau zonder de ontvangst van legaten niet mogelijk zou zijn. Om die reden zal het te allen tijde in staat moeten blijven om de reguliere uitgaven (A+B) binnen een termijn van drie jaar in evenwicht te brengen met de reguliere inkomsten. De uitgaven voor het Werkplan blijven afhankelijk van de beschikbaarheid van middelen uit legaten. Dit geldt eveneens voor de uitgaven voor de 'Overige Initiatiefsteun', zij het dat een substantieel deel daarvan de komende jaren kan worden overgenomen door het in 2006 voor dit doel opgerichte Bernard Lievegoed Fonds.

Samenstelling kascommissie 2007 en 2008

In artikel 16 van de statuten wordt onder lid 3 vermeld dat de rekening en verantwoording wordt onderzocht door de kascommissie bestaande uit twee personen die geen zitting hebben in het bestuur. Jaarlijks wordt telkens één lid voor een periode van twee jaar benoemd door de Algemene Ledenvergadering. Doordat de functie van de kascommissie grotendeels werd overgenomen door de accountant, ontwikkelde deze commissie zich tot belangrijk adviesorgaan voor de penningmeester.

In 2003 werd Frans (ir. F.A.M.) Molhoek voor twee jaar benoemd, welke periode in 2005 verlengd werd tot en met de jaarvergadering van 2007. In 2006 werd Roland Mees (drs. R.A.J.) als lid benoemd voor de periode 2007 en 2008. Voorgesteld wordt Frans Molhoek te herbenoemen voor de periode tot en met de jaarvergadering van 2009.

Aanvulling op richtlijnen contributie 2008

In 2006 werd goedkeuring verkregen van de ledenvergadering voor een bescheiden verhoging van de contributies, welke zou ingaan met ingang van 2007. In deze zelfde vergadering vermeldde de penningmeester dat de Antroposofische Vereniging in de USA goede ervaringen heeft met de relatief hoge bijdrage van \$1.000. In navolging daarvan werd in de contributiebrief 2007 deze mogelijkheid expliciet als “niet officieel bedrag” opgenomen. Inmiddels is gebleken dat deze suggestie door een voldoende groot aantal leden is gevolgd dat dit bedrag wat het bestuur betreft ook geformaliseerd kan worden. Dit is dan ook de enige wijziging, waarvoor aan de ledenvergadering goedkeuring wordt gevraagd. Het overzicht van de verschillende contributiehoogten is:

- Kennismakingslidmaatschap (max. 1 jaar) € 50
 - jongerenlidmaatschap (tot en met 27 jaar) € 25
 - minimumbijdrage €120
 - normbijdrage €192
 - steunbijdrage €375
- Nieuw:
- extra steunbijdrage €1.000

Verklaring kascommissie

De Kascommissie heeft het proces van totstandkoming van de jaarstukken 2006 gevolgd en komt tot de conclusie dat deze een getrouw beeld geven van de financiën van de AVIN. De jaarrekening is opgesteld door een wettelijk erkende accountant, hetgeen waarborgt dat de cijfers een juiste afspiegeling vormen van de omvang van het vermogen van de vereniging. Wij bevelen de Algemene Ledenvergadering dan ook aan om de jaarstukken 2006 goed te keuren en het bestuur décharge te verlenen. De Kascommissie stelt tevens vast dat de aanbevelingen, die zij in eerdere jaren aan de Penningmeester heeft gegeven, zijn gerealiseerd (bijvoorbeeld met betrekking tot de presentatie van de cijfers in Motief); en dat de Kascommissie in de praktijk al enkele jaren meer als beleidsadvies orgaan van de Penningmeester functioneert, dan dat zij haar statutaire taak uitoefent, aangezien deze is overgenomen door de accountant.

De Kascommissie beveelt in dit verband aan dat de Penningmeester en het Bestuur zich oriënteren, teneinde te komen tot opheffing van de statutaire taak van de Kascommissie, en de eventuele instelling van een financiële beleidscommissie.

*Driebergen, maart 2007
Roland Mees en Frans Molhoek*